

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET U RIJECI

MOTIVACIJSKI ČIMBENICI U OBRAZOVANJU ODRASLIH

Završni rad

Studentica: Anamarija Vinković

Matični broj: 0009064193

Studij: Sveučilišni preddiplomski jednopredmetni studij pedagogije

Mentor: doc.dr.sc. Siniša Kušić

Rijeka, rujan 2015.

SADRŽAJ

UVOD	2
1. POJAM MOTIVACIJE	3
1.1. ODNOS MOTIVA I POTREBE KAO STANJA	5
2. MOTIVACIJA I UČENJE ODRASLIH	7
3. STAVOVI ODRASLIH PREMA OBRAZOVANJU	10
4. ISTRAŽIVANJA MOTIVACIJSKIH ČIMBENIKA ODRASLIH	13
5. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	18
5.1. PREDMET ISTRAŽIVANJA	18
5.2. CILJ I ZADACI ISTRAŽIVANJA	18
5.3. UZORAK ISTRAŽIVANJA	19
5.4. VARIJABLE	19
5.5. METODA PRIKUPLJANJA, OBRADJE I ANALIZE PODATAKA	19
6. REZULTATI I INTERPRETACIJA	20
7. ZAKLJUČAK	30
8. SAŽETAK	32
9. SUMMARY	33
10. POPIS PRILOGA	34
10.1. ANKETNI UPITNIK	34
11. POPIS LITERATURE	38

UVOD

S obzirom na današnje zahtjeve društva, promjene na tržištu rada, ali i individualne potrebe, od pojedinca se očekuje da prati te promjene i zahtjeve te u skladu s njima napreduje, konstantno uči i poboljšava kvalitetu svog rada i života. Jedan od načina na koji pojedinac može stjecati nova znanja i vještine je uključivanjem u programe za obrazovanje odraslih. Razlozi zašto se ljudi odlučuju na pojedine programe obrazovanja odraslih mogu biti razni i promjenjivi. (Carre, P., 2004) Jedan od čimbenika koji utječe na uključivanje odraslih u obrazovanje je motivacija odrasle osobe. Autori se slažu da je za uspjeh u odgojno-obrazovnom procesu u obrazovanju odraslih jedan od najvažnijih faktora upravo motivacija. (Zvonarević, M., 1962; Matijević, M., 1985; Savičević, D., 1989; Bulatović, R., N., ur.,1991) Motivacija utječe na ponašanje odrasle osobe, a zatim i što će te kako učiti, dok obrazovanje ima ulogu da pomogne pojedincu da zadovolji motive. (Andrić, V., Matijević, M. i sur., 1985; Klapan, A., 2004) U novije vrijeme autori pridaju sve veću pažnju motivacijskim čimbenicima u obrazovanju odraslih kao bitnim faktorima participacije u obrazovnoj, ali i društvenoj okolini te se bave istraživačkim radom. (Kulić, R., Despotović, M., 2001; Klapan, A., 2004; Balentović, K., 2011) Ovim završnim radom želi se dobiti uvid u različita shvaćanja i istraživanja motivacije u obrazovanju odraslih te kroz provedeno istraživanje povećati razumijevanje motiva odraslih za uključivanje u obrazovanje.

1. POJAM MOTIVACIJE

Radi lakšeg razumijevanja, prije svega potrebno je definirati pojam motivacije. Razni autori navode različite definicije, ali važno je naglasiti da još uvijek ne postoji sveobuhvatna teorija niti općeprihvaćena definicija kojom bi se obuhvatila sva shvaćanja. Klapan, A. ističe da je motivacija „psihički proces zadovoljavanja potreba odnosno motiva pojedinca.“ (Klapan, A., 2004:129) Tim procesom se žele postići određeni ciljevi pojedinca kako bi se ujedno zadovoljile potrebe. Pastuović (1999; prema Klapan, A., 2004) naglašava da su motivi ti koji pojedinca pokreću da učini nešto i određuju kako će aktivnost izgledati. Pojedinci se usmjeravaju na ostvarenje cilja kojeg su si postavili, odnosno usmjeravaju svoje ponašanje i aktivnosti. Primjerice, pojedinac je za cilj postavio stjecanje osnovnih informatičkih vještina radi zadovoljenja potrebe za tom vještinom u svom radnom okruženju. Kako bi razvio potrebnu vještinu, pojedinac izabire i odlučuje se uključiti u određeni program za obrazovanje odraslih. Vjerojatnost da će se ostvariti postavljeni cilj ovisi o poželjnosti cilja, očekivanjima koja pojedinac ima, o prilikama i mogućnostima te sličnim čimbenicima, ali važno je naglasiti da bez motivacijskog čimbenika vjerojatno neće uspjeti razviti potrebnu vještinu. Kiss, I. (2012) također opisuje motivaciju kao složen proces koji ovisi o cilju koji se želi postići. Smatra da su ciljevi odraslih različiti, kao što su: želja za cjeloživotnim obrazovanjem, povećanjem kvalitete života i slično, ali i da oni ovise o osobnosti pojedinca i specifičnosti situacije. Buntak K., Droždek I. i Kovačić R. (2013:60) motivaciju opisuju kao „stanje u kojem smo „iznutra“ pobuđeni nekim porivima, težnjama, željama, može se reći motivima, a usmjereni na postizanje nekog cilja koji izvana djeluje kao poticaj na ponašanje.“ Autori poistovjećuju motivaciju sa željama, težnjama i potrebama zbog kojih su ljudi usmjereni na ostvarenje cilja. Prema tome, motivacija je često shvaćana kao nagon ili potreba unutar same osobe. (Murray, 1938, Hull, 1943; prema Schaie, K., W., Willis, S., L., 2001)

Većina autora se slaže da se motivacija može podijeliti na intrinzične (unutarnje) i ekstrinzične (vanjske) motive. (Schaie, K, W., Willis, S. ,L., 2001, Klapan, A., 2004, Kiss, I., 2012)Ovakva podjela motiva je značajna za obrazovanje odraslih jer ostvarenje samog obrazovanja ovisi i o internim i eksternim motivima pojedinca, ali i o motivima ostalih sudionika odgojno-obrazovnog procesa. Herzbergova dvofaktorska teorija (Kiss, I., 2012) se temelji na povezanosti utjecaja unutarnjih i vanjskih motiva te zadovoljstva i produktivnosti. Unutarnji odnosno intrinzični motivi u obrazovanju ne ovise o materijalnim stvarima, već se odnose na znatiželju, interes za učenje, na želju za stjecanjem znanja i vještina. Suprotno njima, vanjski

ili ekstrinzični motivi odnose se na materijalnu dobit ili druge oblike „nagrade“ kao što su odlične ocjene i pohvale. Pojedinci uče i stječu određene kompetencije s ciljem zadovoljenja npr. društvenih i gospodarskih ciljeva.

Lacković-Grgin, K. i Ćubela Adroić, V. (2006) ističu da se teorije motivacije mogu podijeliti na teorije ranije, srednje i novije generacije. Ranije teorije stavljaju naglasak na urođenost i stečene potrebe (Hull, 1943; Maslow, 1976), a teorije srednje generacije su usmjerene na emocionalne i kognitivne procese (Altkinskon, 1964, Heckhausen, H., 1967). Novije teorije motivacije više se usmjeravaju na pitanja: „o čemu ovisi koliko će dugo netko učiti za ispit? Zbog čega pojedinci odabiru postizanje određenog stupnja u karijeri?“ (Schaie, K, W., i Willis, S., L., 2001:282), odnosno, novije teorije orijentirane su na samoregulaciju i želje. Pojedinci koji su intrinzično motivirani i koji imaju visoku procjenu vlastitih sposobnosti i mogućnosti, ulagat će i više napora u izazovima, postavljati si visoke ciljeve i biti ustrajni u njihovom ostvarenju.

Schaie, K, W., i Willis, S., L., (2001) ističu kako je istraživanje, pa tako i definiranje, potreba, ciljeva i vjerovanja koja motiviraju pojedince, vrlo složeno područje već samo po sebi. Prema tome, teško je odrediti termin motivacije s obzirom da je povezana sa različitim faktorima koji također utječu na uključivanje odraslih u sustav obrazovanja. S druge strane, Bulatović, R., N. (1983) naglašava da uz motivaciju, spol i dob te drugi faktori ne moraju nužno biti razlog uključivanja u obrazovanje, ali mogu omogućiti stvaranje percepcije tj. cjelovite „slike“ o participaciji u sustavu obrazovanja.

Možda nije lako definirati pojam motivacije u obrazovanju odraslih, ali važnost motivacije za uključivanje odraslih u obrazovanje je velika. Pojedinaac motiviran za uključivanje u obrazovanje brže i lakše će učiti i razvijati vještine te pri tome biti zadovoljan sobom i svojim postignućima. Može postojati određena potreba i potražnja za stjecanjem novih znanja i razvijanjem vještina, ali bez motivacije pojedinac neće težiti ka zadovoljenju te potrebe.

U sljedećem podnaslovu razmatrat će se odnos pojmova potrebe i motivacije u obrazovanju odraslih te razmotriti nedoumice među autorima vezane za njihovo točno određenje.

1.1. ODNOS MOTIVA I POTREBE KAO STANJA

U znanstveno-stručnoj literaturi često se isprepliću različita stajališta autora o različitosti i istovjetnosti obrazovnih potreba i motiva. Kako bi bolje razumjeli osobnost pojedinca i njegovu motivaciju za uključivanje u obrazovanje, važno je razmatrati odnos između motivacije i obrazovnih potreba. Nedoumice oko razlučivanja definicija potreba i motiva nisu riješene, prema tome može se reći da među znanstvenicima i praktičarima postoje dva smjera shvaćanja odnosa potreba i motiva. S jedne strane, autori (Mek Donald, 1965, Petrovski 1970, Klapan, A., 2004) za potrebu tvrde da je izvor motivacije pojedinca, a drugi (Scissons 1982, Savičević, D., 1989) smatraju da su potrebe, zajedno sa interesima, stavovima i željama, dio motivacije.

Klapan, A. (2004:116) pojam potrebe shvaća kao motivacijsku snagu odnosno „specifičnu energiju koja se pretvara u težnju za ostvarenje cilja ili kao izraz pomanjkanja unutarnjeg ostvarenja svojeg osobnog „ja“ ili onoga što je uvjetovano sredinom u kojoj se pojedinac kreće i djeluje.“ Motivacijska snaga se svodi na nastojanje da se uravnoteži to pomanjkanje određenog stanja, ali je povezana sa željama i težnjama pojedinca. Također, i Mek Donald (1965) i Petrovski (1970) ističu da motivi proizlaze iz potreba, koje predstavljaju mehanizam ljudskih aktivnosti. (prema Despotović, M., Kulić, R., 2005)

Najrasprostranjenije shvaćanje među andragozima je shvaćanje motiva kao složenog sustava koji obuhvaća potrebe, nagone, ciljeve, želje, interese i stavove. Autori Kid, Rot i Oseev (prema Despotović, M., Kulić, R., 2005) naglašavaju da su stavovi, interesi, potrebe, namjere i sl. uključeni u motivaciju. Savičević, D. (1989) u svojem radu, pozivajući se na Vigotskog, opisuje motivacijski krug u koji su uključeni motivi, potrebe, interesi, pobude i namjere itd., ali potrebe zauzimaju glavno mjesto u njemu. Smatra da motivacijska vrijednost potreba obuhvaća čitav niz faktora koji usmjeravaju, reguliraju i potiču pojedinca na djelovanje.

Scissons (1982; prema Despotović, M., Kulić, R., 2005:141) tvrdi da se motivacija odnosi na „predispozicije individue da se poboljša njena sposobnost u vještini.“ Također, tvrdi da je želja kombinacija dviju potreba od kojih je jedna motivacija, iz čega se može zaključiti da autor poistovjećuje potrebe i želje s motivima.

Prema stručnoj literaturi (Andrilović, V., Matijević, M. i sur., 1985, Klapan, A., 2004), obrazovna potreba je objektivni obrazovni ili odgojni nedostatak kojeg osoba ne mora biti svjesna, dok je motiv subjektivni doživljaj pojedinca odnosno njegova svjesnost da postoji

objektivna potreba. Važno je naglasiti da samo motiv pokreće osobu da se uključi u obrazovanje.

Postojanje određene obrazovne potrebe kod odrasle osobe ne mora ujedno značiti i motiv za uključivanje u obrazovanje. Primjerice, odrasla osoba je nepismena što znači da postoji potreba za obrazovanjem, ali s druge strane osoba ne uviđa važnost toga i nije motivirana za zadovoljenje te potrebe, pa se ne uključuje u programe za obrazovanje odraslih. Ljudi su često nesvjesni određene obrazovne potrebe, pa je zato važna uloga andragoga i pedagoga u osvješćivanju i motiviranju.

Iako među autorima postoje različita mišljenja o tome prethodi li potreba motivaciji ili je potreba zajedno s interesima, željama i stavovima samo dio motivacije, priklanjam se mišljenju andragoga da je motivacija složena i da obuhvaća niz potreba, želja, interesa, uvjerenja i dr. Odrasli se danas uključuju u razne programe za obrazovanje odraslih ne samo iz potrebe, već i želje, određenog interesa i viška slobodnog vremena, znatiželje i slično. Prema tome, otkrivanje motiva odraslih za uključivanje u obrazovanje odraslih je kompleksno i nije dovoljno samo identificirati i analizirati obrazovne potrebe već je potrebno promišljati i o individualnim željama, težnjama, interesima i sl.

Glavni proces u svakoj odgojno-obrazovnoj ustanovi, pa tako i u ustanovi za obrazovanje odraslih, je proces učenja. Prema tome, odnos motivacije i procesa učenja razmatran je u sljedećem poglavlju.

2. MOTIVACIJA I UČENJE ODRASLIH

Osoba koja pohađa programe odgojno-obrazovne ustanove za odrasle, u literaturi se najčešće naziva u terminima „odrastao polaznik“, a rijetko se koristi naziv „odrastao učenik“. Autori Despotović, M., Kulić, R. (2005:72) za odraslu osobu koja se obrazuje kažu da je „osoba koja uči i obrazuje se radi stjecanja ili usavršavanja i obogaćivanja znanja, vještina, stavova i vrijednosti. “U daljnjem tekstu rada koristit ću se terminom „odrastao polaznik“ ili samo „polaznik“, iz razloga što je primjerenije temi te radi lakšeg razumijevanja, budući da se taj termin najčešće koristi u literaturi, ali i u praksi.

Kod osobe koja je u procesu učenja odnosno obrazovanja, motivacija je neophodna u gotovo svim oblicima učenja i/ili rada. Zato, kako ističe Thoms, K., J. (2001), važno je upoznati predispozicije odraslih polaznika, njihove načine učenja, osobne karakteristike te poznavati strategije za motiviranje odraslih polaznika. Promatrajući čimbenike procesa učenja i poučavanja u obrazovanju odraslih, vidljivo je da motivacija utječe na kvalitetu rada i učenja, na količinu naučenog gradiva, na razumijevanje sadržaja, na izvršavanje zadataka itd. Motivacija, također, utječe na uključivanje odraslih polaznika u obrazovanje odnosno na sudjelovanje u tečajevima i raznim programima za obrazovanje odraslih. Odrasli polaznici uče iz raznih razloga, ovisno o situaciji, poslu, zahtjevima društva, osobnim željama i interesima te slično.

S obzirom da se proces učenja odraslih prvenstveno odvija u odgojno-obrazovnim institucijama za obrazovanje odraslih, važno je upoznati motive odraslih koji se uključuju u obrazovanje. Samim time može se prilagoditi proces učenja i poučavanja kako bi se povećalo obostrano zadovoljstvo, doprinijelo kvaliteti učenja i poučavanja te suradnji među sudionicima. Pongrec, S. (2001) ističe da motivacija prije početka samog poučavanja, ali i tijekom njega, utječe na zadovoljstvo učenjem te potkrepljuje aspiracije, olakšava savladavanje napora i pridonosi uspješnosti.

Postoje određene razlike između visoko i nisko motiviranih pojedinaca u procesu učenja. U situacijama u kojima odrasli ne vide jasan cilj učenja, oni ne vide ni svrhu u učenju, te im takvo učenje postaje nezanimljivo. Zato nisko motivirani pojedinci brže zaboravljaju što su naučili, te je kod njih slaba koncentracija i pažnja tijekom procesa učenja. (Andrilović, V., Matijević, M., i sur., 1985.)

Među najvažnije čimbenike motivacije za učenje ubrajaju se namjera učenja, interes za građu, težnja za postignućem, razina aspiracije, uspjeh i neuspjeh u učenju te poznavanje rezultata učenja. (Andrilović, V., Matijević, M., i sur., 1985.) Većina navedenih motivacijskih čimbenika djeluje zajedno i međusobno se uvjetuju. Osim toga, motivacija je promjenjive prirode. Ona se mijenja u skladu sa promjenama u osobnim očekivanjima ili očekivanjima drugih i društva, s obzirom na neku dobit ili kaznu, pružene mogućnosti i dr. Kiss, I. (2012) spominje da se motivi ljudi mijenjaju u različitim životnim razdobljima, što ujedno utječe i na učinkovitost usvajanja znanja. Obrazovne aktivnosti se mogu planirati u skladu s promjenama u motivaciji tijekom života, ali usvajanje sadržaja će biti moguće samo ako osoba želi učiti.

Na obrazovnu motivaciju odraslih negativno utječu uzroci neuspjeha koji su trajni i koje nije moguće kontrolirati, dok privremeni uzroci i oni koji su pod našom kontrolom djeluju znatno motivirajuće. (Klapan, A., 2004) Neposredni ciljevi predstavljaju jedan od motiva za učenje odraslih, ističe Savičević, D. (1989). Osim što odrasli žele određeno zadovoljstvo tijekom i nakon učenja, važna im je i neposredna korist tog učenja u svakodnevnom životu i radu. Bitno je postići postavljene ciljeve, doseći određen vrhunac i premostiti prepreke s kojim se susreću, ali rijetko tko uči samo radi učenja.

Kao što je već prethodno navedeno, motivi mogu biti unutarnji (intrinzični) i vanjski (ekstrinzični) te obje vrste motiva utječu na proces učenja. Schaie, K, W., i Willis, S., L. (2001) ističu kako je iznenađujuće velik broj odraslih polaznika uključen u proces formalnog obrazovanja, a neki od polaznika izjasnili su se da upisuju programe najviše zbog diplome, odnosno da su ekstrinzično motivirani. Marušić, S. (1990; prema Kiss, I., 2012:24) objašnjava da „sama potvrda odnosno diploma koju će dobiti nije dovoljan motiv, ukoliko nisu uvjereni da će u doglednoj budućnosti od nje imati određeno zadovoljstvo. “Primjena stečenih znanja i vještina u životu je jedan od prioriteta odraslih koji sudjeluju u obrazovanju odraslih. Oni očekuju da će za ulaganje svog vremena, truda i rada u obrazovanje i učenje steći potrebne kompetencije što će im omogućiti da budu uspješniji na određenom području rada.

Pojedini autori koji su se bavili motivacijom odraslih u procesu učenja donijeli su određene postavke vezane za motivaciju odraslih polaznika, s kojim su istaknuli važnost motivacije u procesu učenja (Bulatović, R., N., ur., 1991:102):

- „Odrasli su uvijek motivirani.“ Možda nisu motivirani da uče, ali su motivirani da nešto rade.
- „Odrasli ljudi su odgovorni za svoju motivaciju.“

- „Naučiti se jedino može na motivirani način.“
- „Ne postoji najbolji način učenja, postoji samo bolji i onaj za koji su odrasli motivirani.“
Izvor motivacije mora biti što jači i odrasli moraju sami znati kako ga iskoristiti najoptimalnije u procesu vlastita učenja.

Motiv naravno nikada nije jedan, već kao što i Savičević, D. (1989) navodi, postoji cijeli kompleks motiva kod odraslih. Kako bi motivi bili zadovoljeni, važno je da odrasli polaznik osjeća određeno zadovoljstvo nakon učenja odnosno nakon što postigne postavljeni cilj. Odrasloj osobi je vrlo važno da zna kako i gdje može primijeniti stečena znanja i vještine, kako bi mogla vidjeti svrhu cijelog procesa učenja.

Svaki pojedinac koji se odlučuje uključiti u program za obrazovanje odraslih ima određena uvjerenja i stavove prema obrazovanju. Stavovi odraslih polaznika o obrazovanju mogu utjecati na motivaciju te na uključivanje u određeni program, što je opisano u sljedećem poglavlju.

3. STAVOVI ODRASLIH PREMA OBRAZOVANJU

Odrasli koji se uključuju u neke od oblika programa obrazovanja odraslih, većinom su usmjereni nekim motivom da to učine. Osim motivacije, ljudi imaju i određene stavove i uvjerenja vezana za obrazovanje. Kako su svi ljudi sami po sebi drugačiji, postoje i različiti stavovi, ali važno je naglasiti da oni nisu dugotrajni već se mogu mijenjati. Tako primjerice, Kiss, I. (2012) opisuje da su rezultati istraživanja pokazali da postoji određena povezanost između stavova o obrazovanju i stručne spreme osobe. Osobe srednje stručne spreme su imale stav da je važan individualni pristup u obrazovanju odraslih, za razliku od osoba niže stručne spreme. Autori Schaie, K., W., i Willis, S., L. (2001) također naglašavaju da što veću stručnu spremu osoba ima, veća je vjerojatnost da će se uključiti u neki od programa obrazovanja odraslih i raditi na osobnom i profesionalnom razvoju. Iz ovoga se može zaključiti da pojedine osobe imaju pozitivan stav prema obrazovanju te u njemu vide dobit, zadovoljenje potreba i motiva i sl. Drugi opet imaju negativan stav o doprinosu obrazovanja i mogućnostima koje im pruža te radije odlučuju odustati od njega ili nakon određenog stupnja obrazovanja prestaju se uključivati. Upravo zato je važno tijekom početka školovanja ili naknadnog uključivanja osobe u obrazovanje odraslih, utjecati na ovakve stavove i pokušavati ih promijeniti.

Stavovi odraslih prema obrazovanju mogu se vidjeti kroz veću participaciju mlađih ili srednjovječnih osoba u obrazovanje odraslih. (Schaie, K., W., i Willis, S., L., 2001) Starije osobe možda jesu svjesne postojanja neke obrazovne potrebe, ali jednostavno nisu motivirane za uključivanje u programe za obrazovanje odraslih ili nisu u mogućnosti zbog lošeg zdravlja i sl. Prema tome, može se reći da stariji pojedinci imaju stav da im obrazovanje neće koristiti i/ili nije im prioritet, dok mlađi polaznici često vjeruju da će im zaista koristiti u budućnosti, posebno tijekom traženja posla.

Važno je istaknuti da se u novije vrijeme sve više žena uključuje u obrazovanje i one danas čine čak dvije trećine svih odraslih polaznika. (Schaie, K., W., i Willis, S., L., 2001) Nekada je u društvu bilo uvriježeno mišljenje da je žena domaćica i da je ona ta koja se brine za obitelj i kućanstvo, dok su muškarci bili ti koji su „glava“ obitelji, koji stječu višu razinu obrazovanja, zapošljavaju se na višim pozicijama i zarađuju za svoju obitelj. Danas je situacija znatno bolja i stavovi o obrazovanju odraslih žena se mijenjaju na bolje. Sve više ih upisuje programe za obrazovanje odraslih jer žele razvijati profesionalnu karijeru, pratiti trendove i raditi na osobnom razvoju. Podaci o zastupljenosti polaznika u obrazovanju odraslih s obzirom na spol, u statističkim podacima jednog sveučilišta u Njemačkoj, ukazuju da su žene zastupljenije od

muškaraca (69% naspram 31%). (Pöggeler, F., 2001) I podaci iz 1987. godine pokazuju da je u Narodnoj visokoj školi bilo „71,9% žena polaznica tečajeva, a samo 28,1% muškaraca“. (Pöggeler, F., 2001:128) Bulatović (1980; prema Klapan, A., 2004) opisuje da je u Pučkom sveučilištu u Zagrebu¹ tečajeve pohađalo 18% pripadnika ženskog spola.

Moguće je da osoba, ako joj se zadovolje određene potrebe i motivi, promijeni stav o samom obrazovanju i prepozna njenu vrijednost. Autorica Kiss, I. (2012:70) napominje da određeni „stavovi o utjecanju cjeloživotnog obrazovanja na kvalitetu rada i napredovanje, koje povlače za sobom i stav o dugoročnoj isplativosti obrazovne investicije, sve se intenzivnije poboljšavaju produženjem vremena zaposlenosti.“ Prema tome, može se reći da na promjenu o stavu u obrazovanju, mogu utjecati i primjene u poslovnom okruženju.

S obzirom na to kakve ljudi imaju stavove i motive, Houle (1963; prema Bulatović, R., N., 1983: 11-13) je opisao šest tipova ljudi koji se uključuju u obrazovanje:

1. „Nesvjesni“ – Nisu potpuno svjesni mogućnosti koje im pružaju učenje i određene ustanove, odnosno iako su svjesni takvih mogućnosti, ne pokazuju nikakvo razumijevanje za njih.
2. „Isključeni“ – Jesu svjesni obrazovnih mogućnosti i postojanja obrazovnih ustanova, ali ne posjeduju osjećaj osobnog poistovjećenja s njima.
3. „Otporni“ – Posjeduju odgovarajući pojam o mogućnosti učenja odnosno o obrazovnim ustanovama, ali ne pokazuju spremnost za sudjelovanje, već naprotiv imaju izrazitu sklonost za nesudjelovanje.
4. „Usredotočeni“ – Imaju svjestan i pozitivan, ali donekle uzak pojam shvaćanja prednosti vezanih za učenje.
5. „Ekscentrični“ – Vjeruju da procesom učenja jednom upravlja jedna dominantna vrijednost, a drugi put druga.
6. „Univerzalci“ – Učenje smatraju bliskim, nesumnjivim i kontinuiranim vidom života, te ga nikad i ne dovode u pitanje.

Ovu Houlovu podjelu, Bulatović, R., N. (1983) je istaknuo kao primjer grupiranja ljudi u tipove koji se uključuju u obrazovanje odraslih. Različiti tipovi ljudi imaju različite motive i stavove, ali uvijek postoji mogućnost da će pojedinci „izlaziti iz okvira“. Prema ovoj podijeli, može se vidjeti kako su motivacija i stav o obrazovanju usko povezani jer npr. „otporni“ tip osobe ima negativan stav prema obrazovanju, odbija sudjelovati, pa tako nije ni motiviran.

¹Danas Pučko otvoreno učilište u Zagrebu

S obzirom da se stavovi mogu mijenjati, poželjno je mijenjati negativne stavove o obrazovanju odraslih i uključivanju u programe za obrazovanje odraslih nakon formalnog obrazovanja. Rezultati istraživanja Kiss, I. (2012) i Schaie, K., W., i Willis, S., L. (2001) pokazali su da ljudi koji imaju višu stručnu spremu imaju pozitivniji stav prema obrazovanju i uključivanju u obrazovanje nego ljudi sa nižom spremom. Iz toga se može zaključiti da obrazovanje samo po sebi utječe na pozitivnu promjenu stava o obrazovanju. Prema tome, potrebno je poticati već mlade ljude tijekom formalnog obrazovanja, ali i ljude u određenom poslovnom okruženju, na daljnje uključivanje u obrazovanje te ukazivati im na mogućnosti i prednosti uključivanja u obrazovanje odraslih.

Kako bi se približila važnost i utjecaj motivacijskih čimbenika u obrazovanju odraslih, u sljedećem poglavlju su prikazana i opisana istraživanja motivacije raznih autora koji su se bavili empirijskim istraživačkim radom.

4. ISTRAŽIVANJA MOTIVACIJSKIH ČIMBENIKA ODRASLIH

Empirijskih istraživanja motivacije u obrazovanju odraslih nije bilo mnogo, ali su imala značajan doprinos u povećanju saznanja na tom području. Autori su postavljali teorije i istraživali motivaciju sa različitih aspekata, a u sljedećem tekstu će biti prikazani neki od njih. Prije prikaza istraživanja, važno je spomenuti opasku Mezirowa (1971) i Rubensona (1977) (Prema Bulatović, R., N., 1983) koji ističu kako postoji nedostatak interesa za formuliranje određene teorije koja bi obuhvatila razloge odnosno motive sudjelovanja odraslih u obrazovanju, što je s jedne strane uzrok ograničenosti empirijskih istraživanja.

Autori Klapan, A. i Matijević, M. (2002) navode da, kako bi potpuno razumjeli individualnu motivaciju pojedinaca za obrazovanje, potrebno je uzeti u obzir dva izvora motivacije: intrinzičnu i ekstrinzičnu. Pri tome, kod intrinzične motivacije utjecaji su vezani za potrebe, motive, emocije, vrijednosti i stavove, dok su kod ekstrinzične utjecaji vanjski, odnosno izvor motivacije su različite situacije, osobe, objekti, dobiti i slično. Rezultati longitudinalne studije Schaie, K., W. i Willis, S., L. (2001) pokazali su da postoje određene promjene u želji za postignućem kod pojedinaca. Pojedinci koji žele napredovati su bili usmjereniji na veće financijske nagrade, želju za mobilnosti prema vrhu te vodstvom, odnosno bili su više ekstrinzično motivirani, dok su oni pojedinci koji su bili motivirani osobnim radnim standardima željeli biti prihvaćeni od strane drugih i činiti pravu stvar.

U istraživanjima u kojima se ispitalo zašto se odrasli uključuju u procese učenja, Cross, K., P. (1981; prema Bulatović, R., N., ur, 1991) je zaključila da je kod mladih osoba pojava da teže k ostvarenju veće profesionalne mobilnosti, a da starije osobe žele imati što veće radne uspjehe, dok oni koji su završili svoju profesionalnu karijeru teže ka povećanju kvalitete života i slobodnog vremena. Kako bi se ostvarile navedene težnje pojedinaca, poželjno je uključivanje u obrazovanje odraslih. Također, rezultati istraživanja Jukić, R. i Ringel, J. (2013) pokazali su da su mlađi sudionici, do 35 godina, skloniji pohađanju dodatnog obrazovanja u budućnosti (njih 75%).

Jedna od koncepcija motivacije koja se najčešće spominje u znanstvenoj literaturi je Hullova (1931; prema Despotović, M., Kulić, R., 2005) koncepcija tri motivacijska tipa, a oni su: tip osobe orijentirane na cilj, tip osobe orijentirane na aktivnost i tip osobe orijentirane na proces učenja. Prvi tip osobe je orijentiran na ostvarenje postavljenih ciljeva, drugi tip u mogućnosti za uključivanje u obrazovanje vidi mogućnost za susretanje i stjecanje prijatelja odnosno

pronalazak muža ili žene, dok je za treći tip karakteristična želja za znanjem te se takvi ljudi obrazuju radi samog obrazovanja. Sheffield, Boshier i Bruges (1979; prema Despotović, M., Kulić, R., 2005:156) su nastavili istraživanje na temelju Hullova istraživanja i došli su do zaključka da postoji slijedećih pet motivacijskih faktora:

- Orijehtacija na proces učenja
- Orijehtacija na druželjubivost
- Orijehtacija na osobni cilj
- Orijehtacija na družtveni cilj
- Orijehtacija na aktivnost vezanu za neku potrebu

Sukladno tome, Boshierovo (1971; prema Despotović, M., Kulić, R., 2005:157) istraživanje je pokazalo da postoje određeni faktori koji najbolje objašnjavaju razloge upisivanja programa za obrazovanje odraslih, a oni su:

- Socijalni faktor - Polaznici žele sklopiti prijateljstva, biti prihvaćeni od drugih, poboljšati odnos i slično.
- Socijalna stimulacija - Odrasli žele pobjeći od dosade i frustracije svakodnevnog života.
- Profesionalno unaprjeđenje - Odrasli žele napredovati, imati viši status, orijentirani su na posao.
- Služenje zajednici - Odrasli žele biti efikasniji građani, sudjeluju u radu zajednice.
- Vanjska očekivanja - Odrasli upisuju programe pod preporukom neke autoritativne osobe (poslodavca, prijatelja i sl.)
- Kognitivni interes - Odrasli se uključuju u obrazovanje jer uživaju u učenju i uče zbog sebe.

Također, Burges (1971, prema Despotović, M., Kulić, R., 2005:158) je proveo istraživanje motivacijske orijentacije uključivanja u obrazovanje odraslih putem upitnika. Rezultati istraživanja ukazali su na postojanje sedam faktora:

- Želja za znanjem.
- Želja da postignu individualne ciljeve.
- Želja da se postignu socijalni ciljevi.
- Želja da se postignu religiozni ciljevi.
- Želja da se sudjeluje u socijalnim aktivnostima.
- Želja za isticanjem.

- Želja da se zadovolji formalni zahtjev.

Pöggeler, F. (2001: 124-126) je zaključio da su motivi za uključivanje odraslih u programe obrazovanja odraslih slijedeći:

- Želja da višak slobodnog vremena provedu u daljnjem obrazovanju.
- Želja za kompletiranjem, novim početkom.
- Želja za samodokazivanjem.
- Želja za zadovoljenjem stručnih interesa na području na kojem su radili.
- Želja za dobivanjem odgovora na njihova centralna pitanja.
- Pronalazak novih aktivnosti i hobija.
- Dobivanje više saznanja.
- Potreba za dopunom općeg obrazovanja.
- Kontakt s novim ljudima.

Zvonarević, M. (1962) smatra da postoje četiri osnovne vrste motiva zbog kojih odrasli žele proširivati svoje znanje:

- Želja za daljnjim napredovanjem.
- Želja za daljnjim stručnim usavršavanjem.
- Amaterski interes za određeno područje.
- Ugledanje na znance i prijatelje.

Kanadski andragog Tough (1989; prema Despotović, M., Kulić, R., 2005:158-159) također je proveo istraživanje kojim je utvrdio tri motiva:

- Želja da se koristi ili primjeni znanje i vještine.
- Radoznalost ili želja da se posjeduje znanje zbog „sebe“, „za svoju dušu“.
- Zbog diplome ili certifikata iz određenog područja.

Sukladno Toughovoj podijeli motiva, rezultati istraživanja su ukazali na činjenicu da odrasli polaznici upisuju programe najviše zbog radoznalosti ili želje da se znanje posjeduje zbog „sebe“, potom radi želje da se koristi ili primjeni znanje, a najmanje se uključuju u programe obrazovanja odraslih zbog stjecanja diplome ili certifikata.

U jednoj švedskoj studiji, Fink, R. (1977; prema Matijević, M., D., 1985) je došao do rezultata da razlozi koje navode odrasli za sudjelovanje u obrazovanju su: želja za poboljšanjem posla,

pronalaženje novog posla i mogućnost veće zarade. Pri tome, autor smatra da je potrebno uvažiti društveno-politički i ekonomski okvir u državi radi lakšeg razumijevanja rezultata.

Jedno veliko istraživanje o cjeloživotnom učenju koje je potaknuto od strane Europske komisije za obrazovanje i kulturu u suradnji s CEDEFOP-om²te Europskim centrom za ispitivanje javnog mišljenja, obuhvatilo je državljane zemalja članica koji su stariji od 15 godina u kojem se ispitalo kakva je motivacija građana za obrazovanje u budućnosti. (Marinović, V., 2004) Rezultati su pokazali da društveni i osobni motivi nadmašuju motive vezane uz profesiju. Prema rezultatima istraživanja 37% ispitanika se opredijelilo za osobno zadovoljstvo i povećanje općeg znanja kao glavne razloge zbog kojih se netko odlučuje na obrazovanje u budućnosti, te su se opredijelili za razloge: dobivanje boljeg posla (njih 27%) i stjecanje kvalifikacije (njih 20%). Zanimljivo je da je čak 14% ispitanika izjavilo da se više nikada ne bi ponovo obrazovali. Za razliku od ovog istraživanja, rezultati istraživanja Bulatovića, R., N. (1983:136) su pokazali da „94% ispitanika pokazuje spremnost za daljnjim obrazovanjem“, ali pri tome je potrebno uvažiti da ispitanici su visokoobrazovani, dok istraživanje provedeno na zemljama članicama Europske unije obuhvaća ispitanike raznih stručnih sprema.

Autori Gardner i Lambert (1972; prema Balentović, K., 2011) proveli su istraživanje vezano za motivaciju za učenje stranog jezika i došli su do zaključka da između ostalog, učenje jezika najčešće ima praktičan cilj odnosno želju za napredovanjem na radnom mjestu. Također, Tomić, S. (2004) je proveo istraživanje u privatnoj školi LINigra u Zagrebu koja ima i programe za obrazovanje odraslih, a ispitivao je polaznike tečaja stranog jezika. Zaključio je da motivi koji se najčešće zadovolje, a koji su prethodno navedeni kao razlozi uključivanja, su: ostvarivanje novih poznanstava, radoznalost i jačanje samopouzdanja.

S obzirom da većina autora ukazuje na određenu povezanost motivacije i obrazovnih potreba odnosno nerijetko ih poistovjećuju, važno je spomenuti neka istraživanja u kojima se autori pozivaju na istraživanje potreba. Autori Lacković-Grgin, K. i Čubela Adroić, V. (2006) ističu da razvoj i napredovanje ljudi ne može se realizirati bez određenih potreba, a to su: potreba za kompetencijom, potreba za neovisnošću i potreba za srodnošću. Također, stavljaju naglasak na socijalni i kulturni kontekst koji utječe na proces rasta i razvoja. Lefrancois (1988; prema Despotović, M., Kulić, R., 2005)spominje psihološke potrebe odraslih koje se ne mogu posve zadovoljiti obrazovanjem, a one su: potreba za pripadanjem, postignućem, naklonošću,

²CEDEFOP= European Centre for the Development of Vocational Training (Europski centar za razvoj strukovnog osposobljavanja)

neovisnošću, samopoštovanjem i društvenim priznanjem. S druge strane, autor Kreč i sur. (1972; prema Despotović, M., Kulić, R., 2005) opet stavlja naglasak na društvene potrebe koje obuhvaćaju: potrebu za prestižom, želju za stjecanjem materijalne dobiti, želju za udruživanjem s drugom osobom, potrebu za vlašću, radoznalost i altruističku potrebu.

Saznanja o motivima polaznika programa za obrazovanje odraslih imaju višestruko značenje, a posebno može biti korisno kada se kreiraju programi za obrazovanje odraslih. Na početku andragoškog ciklusa ispituju se odgojno-obrazovne potrebe i motivi te onda slijedi kreiranje programa odnosno planiranje i programiranje odgojno-obrazovnog rada te sadržaja u obrazovanju odraslih. Na taj način se omogućuje da se oblici obrazovnih programa oblikuju u skladu sa motivima polaznika, te dobro oblikovano obrazovanje može potpunije udovoljiti upravo tim motivima i pridonijeti zadovoljstvu polaznika. U navedenim istraživanjima isprepliću se intrinzični i ekstrinzični motivi odraslih za uključivanje u obrazovanje te statistički podaci vezani uz motive te spol i dob.

U sljedećem dijelu rada opisać će se metodološki dio provedenog kvantitativnog istraživanja te će se interpretirati dobiveni rezultati.

5. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

5.1. PREDMET ISTRAŽIVANJA

Predmet ovog istraživanja su motivacijski čimbenici u obrazovanju odraslih. Ispitivati će se motivi i mišljenja odraslih polaznika o uključivanju u obrazovanje odraslih, koji su se uključili u neke formalne i neformalne oblike obrazovanja odraslih. Motivacija je vrlo važan čimbenik u obrazovanju i brojni autori (Zvonarević, M., 1962, Bulatovića, R., N., 1983, Matijević, M., D., 1985, Klapan, A., 2004, Despotović, M., Kulić, R., 2005, Lacković-Grgin, K., Čubela Adroić, V., 2006, Balentović, K., 2011) ukazuju na njenu povezanost sa uključivanjem u obrazovanje, zadovoljstvom, procesom učenja i slično. U kontekstu današnjih brzih promjena u svim domenama čovjekova djelovanja, pa tako i odgojno-obrazovnog procesa, potrebno je upoznati motive za sudjelovanje odraslih u obrazovanju, kako bi ih se moglo poticati na sudjelovanje, prilagoditi učenje i poučavanje te zadovoljiti potrebe. Ovim istraživanjem će se dobiti uvid u motive koji se najčešće javljaju kod polaznika programa Narodnog učilišta u Rijeci te s čime su oni sve povezani.

5.2. CILJ I ZADACI ISTRAŽIVANJA

Cilj ovog istraživanja je ispitati stavove i mišljenja odraslih polaznika o njihovim motivima za uključivanje u proces obrazovanja odraslih te dobivene rezultate usporediti sa prethodnim istraživanjima o motivacijskim čimbenicima u obrazovanju odraslih.

Sukladno cilju istraživanja postavljeni su sljedeći zadaci istraživanja:

- Utvrditi dob, spol, stručnu spremu polaznika programa Narodnog učilišta u Rijeci i vrstu programa kojeg pohađaju.
- Ispitati koji su interni i eksterni motivi ispitanika koje procjenjuju najvažnijima i najmanje važnim za uključivanje u obrazovanje
- Utvrditi povezanost spola sa odabirom eksternih i internih motiva
- Utvrditi povezanost dobi sa odabirom eksternih i internih motiva
- Utvrditi povezanost stručne spreme sa odabirom eksternih i internih motiva
- Utvrditi povezanost vrste programa kojeg pohađaju u Narodnom učilištu sa odabirom eksternih i internih motiva
- Identificirati dodatne motive koje su naveli ispitanici
- Ispitati stavove ispitanika za daljnje uključenje u programe Narodnog učilišta u Rijeci

- Identificirati eventualne razloge ne sudjelovanja u procesu obrazovanja odraslih

5.3. UZORAK ISTRAŽIVANJA

Populacija koja je obuhvaćena istraživanjem su polaznici programa obrazovanja odraslih Narodnog učilišta u Rijeci. Uzorak istraživanja je namjeran i glavni kriterij za odabir je bio da pohađaju neki od programa Narodnog učilišta u Rijeci, u obliku formalnog ili neformalnog obrazovanja. Ne – probabilistički način uzorkovanja korišten je kako bi se dobio podjednak broj polaznika programa formalnog i neformalnog obrazovanja te kako bi se mogle utvrditi razlike. Istraživanjem je obuhvaćeno 52 polaznika različitih programa Narodnog učilišta u Rijeci.

5.4. VARIJABLE

U ovom kvantitativnom istraživanju nezavisne varijable su spol, dob, stručna sprema polaznika te program koji pohađa polaznik, koji može biti oblik formalnog ili neformalnog obrazovanja. Zavisne varijable su interni i eksterni motivi odraslih polaznika.

5.5. METODA PRIKUPLJANJA, OBRADJE I ANALIZE PODATAKA

U istraživanju je korišten kvantitativan pristup prikupljanja, obrade i interpretacije podataka dobivenih postupkom anketiranja koji je u potpunosti omogućavao anonimnost. Za potrebe ovog istraživanja izrađen je anketni upitnik kojim se željelo ispitati motive odraslih polaznika za uključivanje u programe za obrazovanje odraslih. Anketni upitnik je izrađen na temelju prethodnih istraživanja motivacijskih čimbenika i postavljenih teorija te koncepcija motivacije. Vrijeme potrebno za rješavanje upitnika bilo je 10 minuta.

Za obradu podataka korišten je statistički program IBM SPSS Statistics 20. Nakon anketiranja podaci su uneseni u pripremljenu bazu te se prilikom analize za interpretaciju rezultata koristila deskriptivna statistika. Korištene su metode univarijatne (% , f, M, SD) i bivarijatne statistike (koeficijent korelacije- Pearsonov r).

6. REZULTATI I INTERPRETACIJA

U istraživanju je sudjelovalo 52 ispitanika koji su ispunili anketni upitnik (Prilog 9.1.).

	<i>Spol</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
1.	Ž	28	53,8%
2.	M	24	46,2%
Ukupno		52	100

Tablica 1. Frekvencije i postotak ispitanika prema spolu

	<i>Dob</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
1.	15-24	21	40,4%
2.	15-34	12	23,1%
3.	35-44	9	17,3%
4.	45-54	5	9,6%
5.	55-64	4	7,7%
6.	65-74	1	1,9%
Ukupno		52	100%

Tablica 2. Frekvencije i postotak ispitanika prema dobi

Iz Tablice 1. je vidljivo da je od ukupnog broja ispitanika 53,8% ženskih osoba (N=28), a muških osoba je 46,2% (N=24). Sukladno tome, može se zaključiti da muškarci i žene otprilike podjednako sudjeluju u programima za obrazovanje odraslih. Za razliku od toga, u Njemačkoj studiji koju je opisao autor Pöggeler, F. (2001) utvrđeno je da u obrazovanju odraslih sudjeluje više žena nego muškaraca (69% naspram 31%).

Dob ispitanika je raspoređena u pravilnim rasponima od 9 godina, radi lakše preglednosti. U istraživanju je sudjelovalo najviše osoba u dobi od 15 do 24 godine, njih 40,4% (N=21), dok je u dobi od 65 do 74 godine bio samo jedan ispitanik. Iz tablice 2. uočava se da su dob ispitanika i broj polaznika obrnuto proporcionalni, odnosno što je veća dob ispitanika, manji je broj ispitanika koji se uključio u neki od programa za obrazovanje odraslih. Prema tome, može se zaključiti da starije osobe slabije sudjeluju u programima za obrazovanje odraslih. Zanimljivi su rezultati istraživanja od Cross, K., P. (1981) koji su pokazali da starije osobe teže ka radnim uspjesima dok mlađe osobe ka poslovnoj mobilnosti odnosno mobilnosti prema većim pozicijama u radnom okruženju. S obzirom da u ovom istraživanju dominiraju mlađe osobe,

može se reći da je situacija obrnuta te da mlađe osobe teže ka radnim uspjesima, što se može opravdati trenutnom socio-ekonomskom situacijom u državi.

	<i>Stručna sprema</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
1.	NSS	5	9,6%
2.	KV	3	5,8%
3.	SSS	23	44,2%
4.	VŠS	8	15,4%
5.	VSS	13	25%
Ukupno		52	100%

Tablica 3. Frekvencije i postotak ispitanika prema stručnoj spemi

S obzirom na stručnu spremlu ispitanika, dominiraju ispitanici sa srednjom stručnom spremom (N=23, 44,2%), i ispitanici sa visokom stručnom spremom (N=13, 25%). Iz Tablice 3. vidljivo je da je najmanje bilo ispitanika koji su kvalificirani radnici (N=3, 5,8%), dok niti jedan ispitanik nije imao doktorat.

	<i>Oblik obrazovanja</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
1.	Formalno	41	78,8%
2.	Neformalno	11	21,2%
Ukupno		52	100%

Tablica 4. Frekvencije i postotak ispitanika prema obliku obrazovanja koji su upisali

Ispitanici koji su sudjelovali u istraživanju pohađali su programe: jezične verificirane programe (Njemački i Engleski jezik), srednjoškolske programe (Hotelijsko turistički tehničar, Komercijalist, Kozmetičar, Kuhar) i glazbene tečajeve (Tečaj harmonike, Tečaj klavira, Tečaj modernog pjevanja, Tečaj gitare). U anketnom upitniku oblici obrazovanja definirani su kao formalno (program se upisuje u radnu knjižicu) i neformalno (program se ne upisuje u radnu knjižicu) obrazovanje. Iako realno danas nema više radnih knjižica, ona je spomenuta kako bi ispitanicima olakšali razumijevanje pitanja. Također, nakon ovog pitanja od ispitanika je traženo da navedu program koji pohađaju. Unatoč tome, javila se poteškoća pri razumijevanju oblika obrazovanja i često se događalo da ispitanici nisu znali koji oblik obrazovanja pohađaju te su krivo zaokruživali. Kao jedan od oblika provjere u anketnom upitniku se od ispitanika tražilo da točno navedu i naziv programa kojeg pohađaju te se dodatnom provjerom utvrdilo da li program spada u oblik formalnog ili neformalnog obrazovanja. U istraživanju su dominirali ispitanici koji pohađaju program u sklopu formalnog obrazovanja (N=41, 78,8%).

Drugi dio istraživanja se odnosio na procjenu motiva koje polaznici smatraju razlogom njihovog sudjelovanja u programima za obrazovanje odraslih. Ispitanici su označavali stupanj slaganja s navedenim internim i eksternim motivima na Likertovoj skali u rasponu od 1 do 5 (*1= Uopće ne odnosi na mene; 5= U potpunosti se odnosi na mene*). Motivi su podijeljeni na interne i eksterne, kako predlažu i autori Klapan, A., Matijević, M. (2001), Schaie, K., W. i Willis, S., L. (2001) i dr. Važno je naglasiti da je redoslijed internih i eksternih motiva u anketnom upitniku bio pomiješan kako se ispitanike ne bi navodilo na pojedine oblike odgovora.

INTERNI MOTIVI	<i>M</i>	<i>SD</i> ²
<i>Želja za osobnim napretkom.</i>	4,47	0,809
<i>Želja za postignućem.</i>	4,25	0,935
<i>Želja za stjecanjem novih i usavršavanjem postojećih kompetencija. (Znanja, vještina, sposobnosti)</i>	4,25	1,082
<i>Želja za otkrivanjem nečeg novog.</i>	4,06	1,202
<i>Želja za samoispunjenjem.</i>	3,77	1,277
<i>Želja za druženjem s ljudima.</i>	3,58	1,210

<i>Veće samopoštovanje i samopouzdanje.</i>	3,47	1,105
<i>Želja za neovisnošću.</i>	3,39	1,455
<i>Znatiželja.</i>	3,33	1,354
<i>Želja za većom društvenom odgovornošću. (npr. pomagati drugima, uključivati se u društvene akcije, volontirati i slično)</i>	2,76	1,582
<i>Želja za stjecanjem ugleda i statusa u društvu.</i>	2,25	1,278
<i>Želja za moći.</i>	2,12	1,381
<i>Biti ispred svoje djece.</i>	1,67	1,071
<i>Želja za pronalaženjem partnera/ice.</i>	1,40	0,799

Tablica 5. Ispitanikove procjene internih motivacijskih čimbenika

Najviše vrednovan interni motiv među ispitanicima je *Želja za osobnim napretkom* ($M=4,47, SD=0,809$), zatim *Želja za postignućem* ($M=4,25, SD=0,935$) i *Želja za stjecanjem novih i usavršavanjem postojećih kompetencija (Znanja, vještina, sposobnosti)* ($M=4,25, SD=1,082$). Visoko vrednovanje ovih motiva ukazuje da ispitanici žele raditi na sebi i svojim sposobnostima kroz programe za obrazovanje odraslih i tako postići svoje osobne ciljeve ili zadovoljiti potrebe. Najmanje vrednovani motivi su *Želja za pronalaženjem partnera/ice* ($M=1,40, SD=0,799$) i *Biti ispred svoje djece* ($M=1,67, SD=1,071$). Ispitanici smatraju da ne pohađaju obrazovne programe kako bi upoznali nekog ili bili bolji od nekog već pretežito su orijentirani na vlastiti uspjeh i razvoj.

EKSTERNI MOTIVI	<i>M</i>	<i>SD</i> ²
<i>Praćenje trendova na tržištu rada. (Veća mogućnost zapošljavanja.)</i>	3,37	1,549
<i>Stjecanje određenog zanimanja.</i>	3,36	1,562
<i>Zbog mogućnosti unaprjeđenja na poslu.</i>	2,82	1,670
<i>Veća plaća.</i>	2,81	1,442
<i>Višak slobodnog vremena.</i>	2,74	1,367

<i>Veće poštovanje od strane drugih osoba.</i>	2,62	1,369
<i>Program je bio plaćen. (Od strane poslodavca, prijatelja, obitelji, kao poklon i slično)</i>	2,12	1,586
<i>Zbog toga što je netko od mojih prijatelja ili obitelji to završio/la pa me zainteresiralo.</i>	2,00	1,281
<i>Pomoći svojoj djeci u učenju.</i>	1,98	1,348
<i>Mogućnost dobivanja nagrade. (Novci, slobodni dani i slično)</i>	1,88	1,366
<i>Inzistiranje poslodavca.</i>	1,41	0,911

Tablica 6. Ispitanikove procjene eksternih motivacijskih čimbenika

Procjena eksternih motiva ispitanika pretežito se kreće oko srednjeg stupnja (*Niti se odnosi, niti se ne odnosi na mene*). No, može se vidjeti kako ispitanici najviše vrednuju dva motiva *Praćenje trendova na tržištu rada (Veća mogućnost zapošljavanja)* ($M=3,37, SD=1,549$) i *Stjecanje određenog zanimanja* ($M=3,36, SD=1,562$). Odabir ovih motiva ukazuje da ispitanici žele biti u skladu sa trendovima i potrebama tržišta te steći određeno zanimanje, kako bi bili kompetentniji i povećali si mogućnost zaposlenja. Najmanje vrednovani motivi su *Inzistiranje poslodavca* ($M= 1,41, SD= 0,911$) i *Mogućnost dobivanja nagrade (Novci, slobodni dani i slično)* ($M= 1,88, SD=1,366$). Slabo vrednovanje ovih motiva potvrđuje da su ispitanici pretežito motivirani internim motivima odnosno motivi su im osobni razvoj i rad na sebi, a ne prisila i materijalni dobitak.

Iz navedenih srednjih vrijednosti procjena motivacije ispitanika, može se zaključiti da su više procijenjeni interni motivi naspram eksternih. Prema tome, može se reći da su ispitanici više intrinzično motivirani za upisivanje programa obrazovanja odraslih, nego ekstrinzično.

Kako bi se dobio uvid u povezanost varijabli spol, dob, stručna sprema i oblik obrazovanja sa vrednovanim motivima od strane polaznika, rađen je Pearsonov koeficijent korelacije (r) i T-test.

Interni motivi i spol ispitanika

Utvrđeno je da postoji statistička značajna razlika između varijable spola i internog motiva *Želja za osobnim napretkom* ($r=0,358, p=0,010, p<0,05$). U prosjeku žene imaju veću želju za

osobnim napretkom ($M=4,74$, $p=0,526$) nego muškarci ($M=4,17$, $p=0,963$). Također, utvrđeno je da postoji statistički značajna povezanost spola i internog motiva *Želja za stjecanjem novih i usavršavanjem postojećih kompetencija (znanja, vještina, sposobnosti)* ($r=0,288$, $p=0,038$, $p<0,05$). Žene imaju veću želju za učenjem novih spoznaja i osobnim usavršavanjem ($M=4,54$, $p=0,744$), nego muškarci ($M=3,92$, $p=1,316$). Iz ovih podataka se može vidjeti kako se stavovi o obrazovanju žena mijenjaju. Nisu više samo muškarci ti koji se obrazuju, imaju karijeru i zarađuju za svoju obitelj, već sve više žena teži ka osobnom napretku, visokom obrazovanju i stvaranju karijere.

Interni motivi i dob ispitanika

Značajna statistička povezanost postoji i između dobi ispitanika i internog motiva *Želja za moći*. ($r=0,380$, $p=0,006$, $p<0,05$). Ispitanici su općenito nisko vrednovali ovaj motiv, ali odrasli polaznici u dobi od 15 do 24 godine imaju veću želju za moći ($M=2,71$, $p=1,347$), nego ispitanici u dobi od 45 do 54 godine ($M=1,40$, $p=0,548$). Odgovori ispitanika u dobi 55 do 64 godine i više nisu uzeti u obzir jer nisu statistički značajni.

Interni motivi i stručna sprema ispitanika

Također, značajna statistička povezanost postoji između stručne spreme i internog motiva *Želja za osobnim napretkom* ($r=0,331$, $p=0,018$, $p<0,05$) te internog motiva *Znatizelja* ($r=0,385$, $p=0,005$, $p<0,05$). Osobe koje imaju visoku stručnu spremu, imaju veću želju za napretkom ($M=4,83$, $p=0,389$) nego osobe sa niskom stručnom spremom ($M=3,80$, $p=0,837$). Također, polaznici koji imaju visoku stručnu spremu su znatizeljniji ($M=4,00$, $p=0,816$) nego polaznici sa nižom stručnom spremom ($M=2,20$, $p=0,837$). Prethodna istraživanja Tougha (1989; prema Despotović, M., Kulić, R.) pokazala su da odrasli polaznici najviše upisuju programe zbog znatizelje ili želje da znanje posjeduju zbog „sebe“.

Interni motivi i oblik obrazovanja

Utvrđena je statistički značajna povezanost oblika obrazovanja sa internim motivima *Želja za neovisnošću* ($r=-0,418$, $p=0,003$, $p<0,05$), *Želja za moći* ($r=-0,295$, $p=0,035$, $p<0,05$), *Želja za samoispunjenjem* ($r=0,392$, $p=0,004$, $p<0,05$) i *Želja za druženjem s ljudima* ($r=0,301$, $p=0,030$, $p<0,05$). Polaznici koji pohađaju programe formalnog oblika obrazovanja imaju veću želju za neovisnošću ($M=3,69$, $p=1,398$) i za moći ($M=2,32$, $p=1,439$) nego polaznici u sklopu neformalnog obrazovanja. Veću želju za samoispunjenjem ($M=4,73$, $p=0,647$) i za druženjem s ljudima ($M=4,27$, $p=0,786$) imaju ispitanici koji pohađaju programe neformalnog oblika

obrazovanja nego polaznici koji su u formalnom obliku obrazovanja. Za osobe koje pohađaju programe formalnog oblika obrazovanja, obrazovanje ima kompenzacijsku ulogu te nakon završetka osoba stječe određeno zanimanje odnosno dobiva službenu potvrdu. Takve osobe vjerojatno više teže neovisnosti jer tek stjecanjem određenog zanimanja imaju veću mogućnost za zaposlenje, pa tako i osamostaljenje. Lacković-Grgin, K. i Čubela Adroić, V. (2006) ističu da razvoj i napredovanje ljudi ne može se realizirati bez određenih potreba, a među njima je i potreba za kompetencijom i potreba za neovisnošću.

Suprotno tome, osobe koje pohađaju programe neformalnog oblika obrazovanja, uključuju se u programe iz osobnih interesa, želja, kako bi ispunili slobodno vrijeme i sl. Prema Sheffield, Boshier i Bruges (1979; prema Despotović, M., Kulić, R., 2005) može se reći da su ispitanici u formalnom obrazovanju više orijentirani na zadovoljenje neke potrebe, dok su ispitanici u neformalnom obrazovanju više motivacijski orijentirani na osobne ciljeve i druželjubivost.

Eksterni motivi i spol ispitanika

Što se tiče eksternih motiva, utvrđena je statistički značajna povezanost spola sa eksternim motivom *Inzistiranje poslodavca* ($r=-0,300$, $p=0,036$, $p<0,05$). Muškarci se više uključuju u obrazovanje zbog inzistiranja poslodavca ($M=1,70$, $p=1,185$) nego žene ($M=1,15$, $p=0,464$). Prethodno istraživanje Boshiera (1971; prema Despotović, M., Kulić, R., 2005:157) pokazalo je da jedan od faktora, poput vanjskih očekivanja, mogu objasniti razloge upisivanja programa za obrazovanje odraslih. Prema tome, može se reći da muški ispitanici se više uključuju u obrazovanje odraslih zbog vanjskih očekivanja (pod preporukom neke autoritativne osobe kao što je poslodavac), nego što to čine žene.

Eksterni motivi i dob ispitanika

Također, postoji statistički značajna korelacija između dobi ispitanika i eksternih motiva *Veća plaća* ($r=-0,532$, $p=0,0$), *Praćenje trendova na tržištu rada (veća mogućnost zapošljavanja)* ($r=-0,470$, $p=0,001$, $p<0,01$), *Stjecanje određenog zanimanja* ($r=-0,600$, $p=0,0$), *Mogućnost dobivanja nagrade (novci, slobodni dani i slično)* ($r=-0,403$, $p=0,003$, $p<0,01$), *Program je bio plaćen (od strane poslodavca, prijatelja, obitelji, kao poklon i slično)* ($r=-0,350$, $p=0,013$, $p<0,05$) i *Zbog mogućnosti unapređenja na poslu* ($r=-0,279$, $p=0,048$, $p<0,05$). Ispitanici u dobi od 15 do 24 ($M=3,33$, $p=1,278$) i od 25 do 34 godina ($M=3,33$, $p=1,435$) više se uključuju u obrazovanje odraslih zbog mogućnosti veće plaće nego ispitanici u dobi od 35 do 44 ($M=2,56$, $p=1,333$) i od 45 do 54 godina ($M=1,60$, $p=0,891$). Također, ispitanici u dobi od 15 do 24 godine ($M=3,95$, $p=1,099$) se više uključuju u obrazovanje kako bi pratili trendove na tržištu rada i

imali veću mogućnost zaposlenja nego polaznici u dobi od 45 do 54 godine ($M=2,40$, $p=1,949$). Ispitanici u dobi od 15 do 24 godine ($M=4,30$, $p=0,865$) se uključuju u obrazovanje i kako bi stekli određeno zanimanje, za razliku od polaznika u dobi od 45 do 54 godine ($M=2,00$, $p=1,732$). Isto tako, polaznici u dobi od 15 do 24 godine ($M=2,65$, $p=1,631$) se više uključivanju u obrazovanje radi mogućnosti dobivanja nagrade (novaca, slobodne dane i sl.) za razliku od polaznika u dobi od 45 do 54 godine ($M=1,60$, $p=0,894$). Polaznici u dobi od 15 do 24 godine ($M=2,70$, $p=1,625$) se više uključuju u obrazovanje jer im je program bio plaćen, za razliku od osoba u dobi 35 do 44 godine ($M=1,33$, $p=1,000$). Polaznici u dobi od 25 do 34 godine ($M=3,25$, $p=1,658$) se više uključuju u obrazovanje zbog mogućnosti unapređenja na poslu za razliku od polaznika u dobi od 55 do 64 godine ($M=1,75$, $p=1,500$). Kao što i autor Cross, K., P. (1981; prema Bulatović, R., N., ur, 1991) tvrdi da mlađe osobe više teže ka profesionalnom napretku, dok starije osobe koje su završile svoju profesionalnu karijeru žele povećati kvalitetu života i slobodnog vremena. Iz dobivenih podataka može se vidjeti kako mlađe osobe odnosno polaznici u dobi od 15 do 25 najviše teže ka profesionalnom i osobnom napretku.

Eksterni motivi i stručna sprema ispitanika

Postoji statistički značajna povezanost stručne spreme ispitanika sa eksternim motivima: *Veća plaća* ($r=-0,303$, $p=0,029$, $p<0,05$) i *Inzistiranje poslodavca* ($r=-0,298$, $p=0,038$, $p<0,05$). Ispitanici kvalificirani radnici ($M=4,33$, $p=0,577$) više se uključuju u obrazovanje zbog mogućnosti veće plaće, nego polaznici sa višom stručnom spremom ($M=2,13$, $p=1,356$). Također, osobe koje su kvalificirani radnici ($M=2,67$, $p=1,528$) više se uključuju u obrazovanje zbog inzistiranja poslodavca nego osobe sa višom stručnom spremom ($M=1,14$, $p=0,378$). Iz podataka se može zaključiti da polaznici koji su kvalificirani radnici su ekstrinzično motivirani te se uključuju u obrazovanje zbog vanjskih očekivanja odnosno očekivanja poslodavca, ali i zbog mogućnosti veće zarade.

Eksterni motivi i oblik obrazovanja

Statistički značajna povezanost postoji i između oblika obrazovanja i eksternih motiva *Veća plaća* ($r=-0,524$, $p=0,0$), *Praćenje trendova na tržištu rada (veća mogućnost zapošljavanja)* ($r=-0,687$, $p=0,0$), *Stjecanje određenog zanimanja* ($r=-0,561$, $p=0,0$) i *Zbog mogućnosti unapređenja na poslu* ($r=-0,434$, $p=0,001$, $p<0,01$). Polaznici programa formalnog oblika obrazovanja više se uključuju u obrazovanje zbog veće plaće ($M=3,20$, $p=1,327$), zbog praćenja trendova na tržištu rada ($M=3,93$, $p=1,207$), stjecanja određenog zanimanja ($M=3,82$, $p=1,275$)

i mogućnosti unapređenja na poslu ($M=3,20$, $p=1,620$), nego polaznici programa neformalnog oblika obrazovanja.

Na kraju anketnog upitnika, ispitanicima su bila ponuđena dva pitanja otvorenog tipa. U prvom pitanju su trebali navesti još neki motiv za koji su smatrali da prethodno nije naveden, dok su u drugom trebali zaokružiti odgovor DA ili NE na pitanje žele li u budućnosti upisati još neki program obrazovanja odraslih. Ako su izabrali odgovor NE, onda su trebali objasniti zašto.

Ispitanici su u prvom pitanju navodili neke slične ideje koje su već prethodno anketnim upitnikom obuhvaćene, a neki su iznosili nešto što je obuhvaćalo njihov konkretan interes i ljubav prema nečemu. Zanimljivo je da je nekoliko ispitanika navelo kako prethodno nisu imali uvjete pa tek sada ostvaruju svoje želje, što se može usporediti i sa trenutnim lošim socioekonomskim stanjem u državi i gospodarskom krizom. Također, navodili su motive poput *odlazak iz Hrvatske i psihičko rasterećenje*, gdje je naglasak na nekoj vrsti slobode, rasterećenja i većim mogućnostima za kojima ljudi teže te žele postići kroz obrazovanje. Dvoje ispitanika je navelo kao motiv ideju za *otvaranje vlastita biznisa (posla) i samostalno vođenje posla (salona)*.

U drugom otvorenom pitanju, 78,8 % ispitanika je navelo da žele u budućnosti upisati neki od programa obrazovanja odraslih, dok ih je 17,3% odgovorilo da ne želi. Također, i u istraživanju Europske komisije i CEDEFOP-a utvrđeno je da oko 14% ispitanika ne želi nastaviti neki oblik obrazovanja, ali unatoč tome što je postotak mali, potrebno ga je još smanjiti kako bi što više osoba bilo uključeno u obrazovanje odraslih i cjeloživotno obrazovanje. Istraživanje Bulatovića, R., N. (1983) pokazalo je da čak 94% ispitanika želi se dalje obrazovati.

		<i>f</i>	<i>%</i>
1.	DA	41	78,8%
2.	NE	3	17,3%
	<i>Nedostaje</i>	2	3,8%
	Ukupno	52	100%

Tablica 7. Frekvencije i postoci ispitanikovih odgovora na pitanje žele li u budućnosti pohađati neki program obrazovanja odraslih

Ispitanici koji su odgovorili sa NE, na pitanje zašto, dali su odgovore poput toga da nemaju još nikakve planove i da su zadovoljni svojim trenutnim zanimanjem. Jedan ispitanik je kao razlog naveo fakultet, dok je drugih dvoje navelo nezaposlenost i da bi im pohađanje programa oduzimalo previše vremena i novaca. Iz podataka može se vidjeti da je većina ispitanika zainteresirana za daljnje uključivanje u obrazovanje odraslih što se može povezati sa pozitivnim stavom o obrazovanju te prednostima i mogućnostima koje pruža obrazovanje.

6. ZAKLJUČAK

Ovim završnim radom je, kroz teorijski prikaz i osvrt o motivacijskim čimbenicima u obrazovanju odraslih te provedenim empirijskim istraživanjem, utvrđeno da motivacija polaznika programa obrazovanja odraslih sadrži brojne čimbenike i povezana je sa raznim faktorima. U istraživanju koje je provedeno u sklopu ovog rada utvrđeno je da odrasle polaznike motiviraju razni interni i eksterni motivi. Kod pojedinih motiva utvrđeno da je postoji povezanost sa spolom, dobi, stručnom spremom i oblikom programa.

Iako su se u prošlosti više obrazovali muškarci, u novije vrijeme sve više se u obrazovanje odraslih uključuju žene. U ovom istraživanju sudjelovalo je podjednako muškaraca i žena te se može zaključiti da oba spola podjednako sudjeluju u obrazovanju odraslih. Rezultati su pokazali da se žene uključuju u obrazovanje odraslih jer žele raditi na sebi, steći i usavršiti nova znanja i vještine, a muškarci se uključuju zbog vanjskih utjecaja poput inzistiranja poslodavca. Sukladno tome, žene su više intrinzično, a muškarci ekstrinzično motivirani za uključivanje u obrazovanje odraslih.

Prethodna istraživanja su pokazala da se mlađe odrasle osobe više uključuju u obrazovanje odraslih nego starije osobe, što ukazuje da ljude treba više poticati da se kontinuirano uključuju u neke programe i uče tijekom cijelog života. U istraživanju u sklopu ovog rada sudjelovale su pretežito mlađe osobe u dobi od 15 do 34 godine za razliku od starijih osoba, iz čega bi se moglo zaključiti da se mlađe osobe više uključuju u obrazovanje odraslih od starijih osoba. Važno je naglasiti da se stariji polaznici više uključuju u neformalne programe, koji su iz objektivnih razloga (raniji završetak neformalnih programa) u okviru ovog istraživanja obuhvaćeni u manjoj mjeri nego formalni programi. Također, potrebno je uzeti u obzir i društveni kontekst kao i lošije socio-ekonomsko stanje u državi. Moguće je da ljudi žele sudjelovati u obrazovanju, ali nemaju dovoljno sredstava i slobodnog vremena za uključivanje u obrazovanje, što su neki polaznici i naveli kao razloge za nemogućnost ponovnog uključivanja u programe za obrazovanje odraslih. Mlađe osobe se uključuju u obrazovanje odraslih zbog očekivanja povećanja financijskih sredstava ili nekog oblika nagrade te radi praćenja trendova na tržištu rada za razliku od starijih osoba, odnosno mlađe osobe su ekstrinzično motivirane za uključivanje u obrazovanje odraslih.

Utvrđeno je da muškarci i polaznici koji su kvalificirani radnici po stručnoj spremi više se uključuju u obrazovanje ako inzistira poslodavac, što znači da ih za uključivanje u obrazovanje

motivira prisila. Takvi pojedinci su ekstrinzično motivirani vanjskom prisilom, umjesto da se obrazuju zbog „sebe“ i svog osobnog napretka. Prema tome, kod osoba koje se obrazuju zbog vanjskog utjecaja, potrebno je poticati intrinzičnu motivaciju te poticati ih na ponovno sudjelovanje u drugim oblicima obrazovanja radi vlastita razvoja. Rezultati istraživanja pokazali su da, za razliku od osoba koje imaju spremu kvalificiranih radnika, osobe sa visokom stručnom spremom se uključuju u obrazovanje zbog želje za osobnim napretkom i iz znatiželje.

Što se tiče oblika obrazovanja, odrasli polaznici iz formalnih programa se u obrazovanje odraslih uključuju jer žele steći zanimanje, ali i biti neovisni, vjerojatno kako bi imali više mogućnosti za pronalazak posla ili otvaranje vlastitog obrta.

Podaci iz istraživanja pokazali su da su svi sudionici više vrednovali intrinzične motive nego ekstrinzične, ali ipak su žene više intrinzično motivirane nego muškarci. Kreatori obrazovnih politika, poslodavci i ostali sudionici uključeni u kreiranje sustava obrazovanja odraslih, još uvijek nisu prepoznali važnost da se zaposlenicima omogući cjeloživotno učenje i obrazovanje. Prema tome, moglo bi se dodatno istražiti koje su prednosti i mogućnosti obrazovanja odraslih kako bi se ukazalo na važnost cjeloživotnog učenja.

Osim navedenog, mislim da je važno uvažavati individualne potrebe odraslih polaznika, želje odnosno motive, kako bi mogli prema njima modelirati obrazovanje odraslih i povećati opće zadovoljstvo i kvalitetu obrazovanja.

7. SAŽETAK

Na početku rada je objašnjen pojam motivacije radi lakšeg razumijevanja motivacije u kontekstu obrazovanja odraslih. Brojni autori imaju različita ili slična mišljenja o tome u kakvom su odnosu motivacija i potreba, što je posebno istaknuto u radu. Opisani su stavovi odraslih prema obrazovanju koji mogu utjecati na njihovo uključivanje u obrazovanje te povezanost motivacije sa procesom učenja kod odraslih polaznika, gdje je istaknuta važnost motivacije za zadovoljstvo polaznika i kvalitetno učenje. Također, opisana su prethodna istraživanja vezana za motivacijske čimbenike u obrazovanju odraslih, u kojima su autori došli do brojnih zaključaka o motivima odraslih za uključivanje u obrazovanje i njihove povezanosti sa ostalim faktorima.

U drugom dijelu rada provedeno je empirijsko istraživanje o internim i eksternim motivima odraslih za uključivanje u obrazovanje te povezanosti motiva sa varijablama: spol, dob, stručna sprema i oblik obrazovanja. Cilj istraživanja bio je povećati razumijevanje motiva odraslih za uključivanje u obrazovanje. U istraživanju su se ispitali odrasli polaznici programa Narodnog učilišta u Rijeci o njihovim motivima pri odabiru određenih programa obrazovanja odraslih. Za potrebe istraživanja korišten je anketni upitnik koji je konstruiran na temelju prethodnih istraživanja i teorija. Istraživanjem su obuhvaćena 52 ispitanika. Preduvjet je bio da je osoba ima minimalno 15 godina i pohađa određeni program Narodnog učilišta u Rijeci. Prikupljeni podaci obrađeni su u programu SPSS te su dobiveni rezultati interpretirani. Rezultati dobiveni istraživanjem uspoređeni su sa prethodnim istraživanjima o motivacijskim čimbenicima u obrazovanju odraslih.

8. SUMMARY

In the introduction of this paper the concept of motivation is explained in order to more easily understand the concept of motivation in a context of adult education. Numerous authors have different or similar views regarding the relationship between motivation and necessities, which is particularly emphasized in the paper. The attitudes of adults towards education, which can affect their involvement in education, are described, as well as the connection between motivation and the process of learning among adult learners, where the importance of motivation for attendant's satisfaction and quality learning are emphasized. Moreover, the previous research linked to the motivational factors in adult education, in which authors drew many conclusions about the motives of adults for engagement in education and their linkage with other factors, are described.

In the second part of this paper, an empirical research about internal and external motives of adults for engagement in education, as well as the linkage of motives with variables: sex, age, degree and type of education, is conducted. The aim of the research was to increase the understanding of motives of adults for engagement in education. For the research purposes, the adult attendants of the programmes of People's University Rijeka were questioned about their motives for selection of specific programmes for adult education. A questionnaire, which was developed according to previously conducted research and theories, was used for the purposes of this research. The research involved 52 examinees. The prerequisite was that the person is at least 15 years old and attends a particular program of the People's University of Rijeka. The collected data was processed in the SPSS program, and the obtained results were interpreted. The results obtained with the research process were compared with the previously conducted research about the motivational factors in adult education. The results obtained with the research process were compared with the previously conducted research about the motivational factors in adult education.

9. POPIS PRILOGA

9.1. ANKETNI UPITNIK

Poštovani i poštovane,

zovem se Anamarija Vinković i studentica sam treće godine preddiplomskog studija Pedagogije na Filozofskom fakultetu u Rijeci. U svrhu izrade završnog rada pod nazivom *Motivacijski čimbenici u obrazovanju odraslih* (mentor: doc.dr.sc. Siniša Kušić), provodim istraživanje kojim želim ispitati Vaše stavove i mišljenje vezane uz motivacijske čimbenike za upisivanje programa obrazovanja odraslih.

Molim Vas da pažljivo pročitate pitanja i iskreno odgovarate kako bi podaci bili vjerodostojniji. Sve prikupljene informacije biti će korištene isključivo za potrebe ovog istraživanja. Upitnik je anonimn i za njegovo ispunjavanje potrebno Vam je oko 10 minuta.

OPĆI PODACI:

U sljedećim pitanjima molim Vas zaokružite jednu od ponuđenih opcija i upišite tražene podatke koji se odnose na Vas:

1. **Spol:** Ž M

2. **Starosna dob:** _____

3. **Stupanj stručne spreme:**

- a. NSS (Niža stručna sprema)
- b. KV (Srednja stručna sprema – kvalificirani radnik/ca)
- c. SSS (Srednja stručna sprema)
- d. VŠS (Viša stručna sprema)
- e. VSS (Visoka stručna sprema – prvostupnik/ica, magistar/ica struke)
- f. Doktorat znanosti
- g. DRUGO _____

4. **Program koji trenutno pohađate u sklopu Narodnog učilišta u Rijeci je oblik:**

- a. Formalnog obrazovanja (Program se upisuje u radnu knjižicu)
- b. Neformalnog obrazovanja (Program se ne upisuje u radnu knjižicu)

5. Naziv programa obrazovanja odraslih koji trenutno pohađate:

6. U slijedećim pitanjima procijenite na skali od 1 do 5 odnosi li se ili ne na Vas navedene tvrdnje.

Što Vas je motiviralo da upišete gore navedeni program za obrazovanje odraslih?	Uopće se ne odnosi na mene	Ne odnosi se na mene	Niti se odnosi, niti se ne odnosi na	Odnosi se na mene	U potpunosti se odnosi na mene
1. Želja za osobnim napretkom.	1	2	3	4	5
2. Zbog toga što je netko od mojih prijatelja ili obitelji to završio/la pa me zainteresiralo.	1	2	3	4	5
3. Veće samopoštovanje i samopouzdanje.	1	2	3	4	5
4. Veća plaća.	1	2	3	4	5
5. Želja za otkrivanjem nečeg novog.	1	2	3	4	5
6. Želja za neovisnošću.	1	2	3	4	5
7. Praćenje trendova na tržištu rada. (Veća mogućnost zapošljavanja)	1	2	3	4	5
8. Biti ispred svoje djece.	1	2	3	4	5
9. Želja za većom društvenom odgovornošću. (npr. pomagati drugima, uključivati se u društvene akcije, volontirati i slično)	1	2	3	4	5

10. Želja za postignućem.	1	2	3	4	5
11. Stjecanje određenog zanimanja.	1	2	3	4	5
12. Višak slobodnog vremena.	1	2	3	4	5
13. Želja za pronalaženjem partnera/ice.	1	2	3	4	5
14. Mogućnost dobivanja nagrade. (novci, slobodni dani i slično)	1	2	3	4	5
15. Želja za moći.	1	2	3	4	5
16. Veće poštivanje od strane drugih osoba.	1	2	3	4	5
17. Želja za stjecanjem novih i usavršavanjem postojećih kompetencija.(znanja, vještina, sposobnosti)	1	2	3	4	5
18. Želja za samoispunjenjem.	1	2	3	4	5
19. Inzistiranje poslodavca.	1	2	3	4	5
20. Pomoći svojoj djeci u učenju.	1	2	3	4	5
21. Želja za stjecanjem ugleda i statusa u društvu.	1	2	3	4	5
22. Želja za druženjem s ljudima.	1	2	3	4	5
23. Program je bio plaćen (od strane poslodavca, prijatelja, obitelji, kao poklon i slično)	1	2	3	4	5
24. Znatiželja.	1	2	3	4	5
25. Zbog mogućnosti unapređenja na poslu.	1	2	3	4	5

7. Navedite ako postoji još kakav motiv za upisivanje programa obrazovanja odraslih koji nije prethodno spomenut:

8. Planirate li i u budućnosti upisati još neki program obrazovanja odraslih?

DA

NE

Ako ste odgovorili sa NE, molim Vas objasnite zašto:

Ukoliko ste zainteresirani za rezultate istraživanja, molim Vas da mi se javite na adresu e-pošte: *anamarija_vinkovic@hotmail.com*

Zahvaljujem Vam na pomoći i sudjelovanju!

10. POPIS LITERATURE

1. Andrilović, V., Matijević, M. i sur. (1985). *Andragogija*. Zagreb: Školska knjiga.
2. Balentović, K., (2011). Motivacija odraslih učenika za učenje engleskog jezika u kontekstu globalizacije. U: *Napredak* 152 (2), 189-209 str. Preuzeto sa: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=123098, dana 17. Prosinca 2014.
3. Bulatović, R., N. (1983). *Ličnost i stav odraslih prema obrazovanju*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva
4. Bulatović, R., N., ur. (1991). *Pravci razvoja teorije i prakse obrazovanja odraslih*. Beograd: Institut za pedagogiju i andragogiju Filozofskog fakulteta
5. Buntak K., Droždek I., Kovačić R. (2013). Materijalna motivacija u funkciji upravljanja ljudskim potencijalima. U: *Tehnički oglasnik*, 7 (1), str. 56-63. Preuzeto sa: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=149147, dana 3. lipnja 2015.
6. Carre, P. (2004). Motivacija u obrazovanju odraslih: od zapošljavanja do načina realizacije. U: *Andragoške studije* (1-2) 41-49 str. Preuzeto sa: <http://www.as.edu.rs/static/pdf/Andragoske%20studije%202004-1%262.pdf>, dana 3. siječnja 2015.
7. Despotović, M., Kulić, R. (2005). *Uvod u andragogiju*. Beograd: Svet knjige
8. Jukić, R., Ringel, J. (2013) Cjeloživotno učenje – Put ka budućnosti. U: *Andragoški oglasnik* 17 (1) str. 25-34. Preuzeto sa: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=154221, dana 2. lipnja 2015.
9. Kiss, I. (2012). *Andragogija u funkciji osobnog razvoja*. Rijeka: Hrvatsko futurološko društvo
10. Pöggeler, F. (2001) Studij za odrasle (Seniorenstudium) kao šansa za učenje uz starenje. U: Klapan, A., Pongrec, S., Lavrnja, I. *Andragoške teme*. Rijeka: Vlastita naklada
11. Pongrec, S. (2001). Čimbenici ostvarivanja obrazovanja odraslih. U: Klapan, A., Pongrec, S., Lavrnja, I. *Andragoške teme*. Rijeka: Vlastita naklada
12. Klapan, A., Matijević, M., ur. (2002). *Obrazovanje odraslih i cjeloživotno učenje*. Zagreb: Hrvatsko andragoško društvo.
13. Klapan, A. (2004). *Teme iz Andragogije*. Rijeka: vlastita naklada.

14. Marinović, V. (2004). Europljani i cjeloživotno učenje. U: Klapan, A., Matijević, M., ur. *Obrazovanje odraslih-ključ za XXI. Stoljeće*. Zagreb: Hrvatsko andragoško društvo
15. Tomić, S. (2004). Obrazovanje odraslih u privatnoj školi. U: Klapan, A., Matijević, M., ur. *Obrazovanje odraslih-ključ za XXI. Stoljeće*. Zagreb: Hrvatsko andragoško društvo
16. Kulić, R., Despotović, M. (2001). *Uvod u andragogiju*. Beograd: Nauka
17. Matijević, M. D. (1985). *Suvremena organizacija obrazovanja odraslih*. Zagreb: NIRO „Školske novine“.
18. Lacković-Grgin, K., Čubela Adroić, V. (2006). *Odabrane teme iz psihologije odraslih*. Jastrebarsko: Naklada Slap
19. Savićević, D. (1989). *Koncepcija obrazovnih potreba u andragogiji*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Institut za pedagoška istraživanja i Katedra za andragogiju Filozofskog fakulteta.
20. Schaie, K. W., Willis, S., L. (2001). *Psihologija odrasle dobi i starenja*. Jastrebarsko: Naklada Slap
21. Thoms, K., J. (2001). *They're Not Just Big Kids: Motivating Adult Learners*. Preuzeto sa: <http://eric.ed.gov/?q=JarrettThey%27re+Not+Just+Big+Kids%3a+Motivating+Adult+Learners&id=ED463720>, dana 3. lipnja 2015.
22. Zvonarević, M. (1962). *Primjena psihologije u obrazovanju odraslih*. Zagreb: Savez narodnih sveučilišta hrvatske.